

Wytyczne
Prokuratora Generalnego z dnia 20 lutego 2009 r. w sprawie
działań na rzecz pokrzywdzonego

Podstawową zasadą, którą powinni kierować się prokuratorzy jest konstytucyjna zasada ochrony godności człowieka (art. 30 Konstytucji RP). Na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2008 r. Nr 7, poz. 39 tekst jedn.), mając na względzie zalecenia zawarte w Decyzji Ramowej Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dz. Urz. WE L 82 z 22. 03. 2001 r.) – polecam podejmowanie działań, które mają służyć realizacji art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k., aby w postępowaniu „uwzględnione zostały prawnie chronione interesy pokrzywdzonego”. W tym celu stałą praktyką organów ścigania powinny być działania zapewniające pokrzywdzonym korzystanie z przysługujących im uprawnień procesowych oraz istniejących form wspierania finansowego, psychologicznego, terapeutycznego, socjalnego oraz każdego innego niezbędnego dla zapewnienia im ochrony i poczucia bezpieczeństwa osobistego.

W szczególności:

1. przy przyjmowaniu zawiadomienia o przestępstwie oraz pierwszym przesłuchaniu pokrzywdzonego – niezależnie od pisemnego pouczenia o uprawnieniach – należy udzielać mu dodatkowych ustnych informacji, aby treść pouczenia była zrozumiała; a także uzupełniona o takie informacje, których pisemne pouczenie nie zawiera; stosowna adnotacja powinna się znaleźć, w miarę potrzeby, w aktach każdej sprawy;
2. pokrzywdzony powinien mieć świadomość tego, że jest stroną postępowania przygotowawczego, w związku z czym może składać wnioski dowodowe, uczestniczyć w czynnościach procesowych; prokurator powinien poinformować pokrzywdzonego o tym, że jeśli chce aktywnie uczestniczyć także w postępowaniu sądowym powinien złożyć wniosek o woli działania w charakterze oskarżyciela

posiłkowego (powinien być dołączony do akt); prokurator powinien też wyjaśnić, na czym ta instytucja polega i jakie korzyści przynosi pokrzywdzonemu;

3. pokrzywdzony powinien być przesłuchiwany tylko raz, a jedynie wówczas, gdy wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania - więcej razy; ograniczanie liczby przesłuchań pokrzywdzonych powinno w szczególności dotyczyć tych spośród nich, którzy zostali szczególnie drastycznie skrzywdzeni przestępstwem, zwłaszcza popełnionym z Użyciem przemocy;

4. prokurator powinien pouczyć pokrzywdzonego o możliwości ustanowienia

pełnomocnika, zwłaszcza gdy ze względu na jego sytuację materialną nie jest on w stanie ustanowić pełnomocnika z wyboru (zawsze powinien pomóc w złożeniu i udokumentowaniu wniosku);

5. pokrzywdzonego należy informować o istnieniu organizacji pozarządowych, od których może uzyskać wszechstronne wsparcie, zwłaszcza szybką pomoc finansową z Fundacji Pomocy Ofiarom Przestępstw (wniosek na stronach internetowych Fundacji); prokuratorzy powinni dysponować listą instytucji działających na rzecz ofiar przestępstw na terenie jej właściwości oraz powinni ułatwiać pokrzywdzonemu nawiązanie kontaktu z takimi placówkami;

6. w sprawach o przemoc w rodzinie do akt sprawy zawsze muszą być dołączone wszystkie Niebieskie Karty;

7. prokurator powinien zawsze informować sąd rodzinny o dostrzeżonych przejawach nieprawidłowego funkcjonowania rodziny, a w szczególności o przejawach demoralizacji dziecka;

8. należy ustalać wysokość szkody poniesionej przez pokrzywdzonego (art. 297 § 1 pkt 4 k.p.k) oraz zamieszczać w akcie oskarżenia dane na ten temat (art. 332 § 1 pkt 2 k.p.k.); pominięcie takich danych może być podstawą zwrotu akt sprawy w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego zarówno z powodu braków formalnych jak i w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego (art. 337 § 1 k.p.k. i art. 345 k.p.k.);

9. prokurator powinien poinformować pokrzywdzonego o możliwości wniesienia powództwa cywilnego (art. 62 k.p.k.) albo o możliwości złożenia wniosku o orzeczenie środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody (art. 46 § 1 k.k.); jeśli pokrzywdzony nie chce skorzystać z tych uprawnień, np. z obawy przed zemstą ze strony sprawcy lub jego rodziny, prokurator powinien rozważyć podjęcie takich działań na jego rzecz;

10. należy pamiętać, że niektórzy pokrzywdzeni, jeśli doznali skutków opisanych w art. 156 § 1 lub 157 § 1 k.k., mogą ubiegać się o uzyskanie wsparcia finansowego od państwa na zasadach określonych w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw umyślnych (Dz. U. Nr 169, poz.1415 wraz z wzorem wniosku Dz. U. z 2005 r. Nr 177, poz. 1476); pokrzywdzeni ci powinni zostać poinformowani o tej możliwości, jak również otrzymać druk wniosku oraz uzyskać pomoc w jego wypełnieniu;

11. w niektórych przypadkach możliwe jest skierowanie sprawy przez prokuratora (art. 23 a k.p.k.) do postępowania mediacyjnego (wykazy instytucji i osób uprawnionych do prowadzenia mediacji znajdują się w sądach okręgowych); pozwala ono na neutralne i ugodowe rozwiązanie sytuacji związanej z przestępstwem i może prowadzić do satysfakcjonującego dla pokrzywdzonego i sprawcy załatwienia sprawy; do mediacji nie mogą być jednak kierowane sprawy, w których istnieje obawa, że strona wyrazi zgodę na mediację jedynie ze strachu przed sprawcą, jak zwłaszcza ofiary przemocy w rodzinie i ofiary przestępstw z wykorzystaniem stosunku zależności;

12. nie wolno lekceważyć informacji o zagrożeniu pokrzywdzonego i jego najbliższych ze strony sprawcy lub jego otoczenia, a jeśli występuje prawdopodobieństwo realizacji gróźb, należy zapewnić pokrzywdzonemu odpowiednie środki ochrony; w przypadku stosowania wobec sprawcy dozoru policji możliwe jest połączenie dozoru z zakazem zbliżania się do pokrzywdzonego i miejsca jego pobytu, kontaktowania się z pokrzywdzonym, a w razie potrzeby z nakazem opuszczenia pomieszczeń zajmowanych wspólnie z

pokrzywdzonym, nawet jeśli są one własnością sprawcy; podstawą jest art. 275 § 2 k.p.k. w zw. z art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k.; w swoim żądaniu co do kary prokurator powinien także wnioskować orzeczenie tego rodzaju nakazów i zakazów;

13. w razie wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa pokrzywdzonego lub jego najbliższych należy rozważyć wdrożenie procedur chroniących dane osobowe (art. 191 § 3 i art. 184 § 1 k.p.k.);

14. należy czuwać nad tym, aby zarówno w trakcie postępowania przygotowawczego, jak i sądowego pokrzywdzony nie był narażony na konieczność udzielania odpowiedzi na pytania nie związane z istotą sprawy, a naruszające jego godność, np. dotyczące szczegółów życia intymnego;

15. do akt podręcznych powinny być dołączone notatki służbowe osoby prowadzącej postępowanie dotyczące działań podjętych na rzecz pokrzywdzonego. Przestrzeganie powyższych reguł dotyczy także postępowań prowadzonych przez funkcjonariuszy Policji nadzorowanych przez prokuratora.

Realizacja powyższych wytycznych będzie przedmiotem działań o charakterze kontrolnym od 15 marca 2009 r.